

NACIONAL

Gazetë javore, letrare & kulturore, e përditshme online

Botues: Mujë Buçpapaj
e-mail: bucpapaj@yahoo.com

Mob: 068 20 74 316

www.gazeta-nacional.com

Adresa: Ish-kinostudio "Shqipëria e re", Tiranë
e-mail: nacionalalbania@yahoo.com

Për bashkëpatriotin që e shikojnë gjithmonë si të paditur dhe aspak kontribues për idenë kombëtare....

Fillesat e zgjimit kombëtar shqiptar në oborrin e Ali Pashë Tepelenës dhe roli i tij

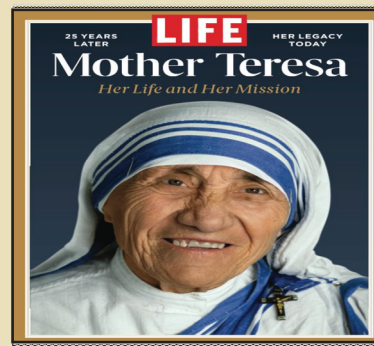
Nga dr. Dorian Koçi

Revista LIFE në Nju Jork

Kriza shpirtërore e Nënë Terezës sipas sociologut të njohur shqiptar Gëzim Alpion

Nga David Van Biema

EDITORIAL

Roli i SHBA-ve, për lindjen e pluralizmit dhe demokracisë në Shqipëri

Nga FLAMUR BUÇPAPAJ

Administrata e presidentëve Ronald Reagan dhe George H.Ë. Bush luajtën një rol të rëndësishëm në rrezikimin e

Themelimi i Universitetit të Tetovës shembi epërsinë e etnitetit maqedonas ndaj etnitetit shqiptar

Nga prof. Selam Sulejmani

Në mbarë botën, popujt e qytetëruar mburren dhe krenohen për asetet e tyre kombëtare. Zhvillimin dhe emancipimin kombëtar,

Arratia e Serbisë nga perëndimi

Nga dr. Sadri RAMABAJA

Rusia – kjo copë gjigante e akullit e shkëputur nga Antarktida dhe Serbia Përpjekja e Vladimir Putin për ta larguar Rusinë nga Perëndimi po

Në kujtim të personalitetit të shquar të arsimit shqiptar Prof. Dr. Mark VUJI

Nga Fran GJOKA

Arkeologu i shquar prof. Dr. Luan Përzhita boton librin "Fortesat e Drinit në shekujt IV-VI", pas 40 vjetësh punë kërkimore

SI I LIDHNIN LUGINAT E DRINIT PROVINCAT E ILIRICUMIT TË EPIRIT TË RI, MAQEDONISË II, DARDANISË, PREVALITANISË ETJ.

Çoba ishte fituese me Haiku, në konkursin international me temën e paracaktuar, "Earth", "Tokë"

RESHIDA ÇOBA Albanian – Amerikan poet

POETESHA SHQIPTARO - AMERIKANE RESHIDA ÇOBA, PËRFSHIHET NË INTERNATIONAL HAIKU ANTOLOGY 2024

Ekskluzive për "NACIONAL": Fragment nga intervista e pabotuar e aktorit Mirush Kabashi

Bashkëbisedoi: Enver S. Morina

Poetja nga Pakistani Naila Hina flet për gazetën "Nacional"

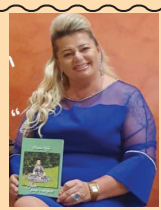
Intervistoi: Irma Kurti

U nda nga jeta një lirik i paharruar Musa Vyshka

Nga ENVER KUSHI

Punoj më shumë idealizëm për pajtimin dhe mirëkuptimin njerëzor

Nga Bujana Malaj

NËBRENDËSI

FAQE 12 KULTI I VITHEVE DHE TREGIME TË TJERË
NGA KONSTANDIN DHAMO

FAQE 7 POEZI NGA GENNARO MERCOGLIANO
PËRKTHEU: ANILA DAHRIU

FAQE 14 "GJËJA E TJETRIT"
TREGIM KRISTINA DEMIRI DOJÇE

FAQE 10 SHPORTA E MIQËSISË
TREGIM NGA HAZIR MEHMETI

FAQE 24 «DITËLINDJE NË SANKT-PETERBURG»
ROMAN NGA HAXHI AHMETAJ

FAQE 8 MBI LIBRIN E MEHMET ELEZIT "KONGRESI I DREJTSHKRIMIT, NJË FËMIJË I PLAKUR"
NGA SAMI MILLOSHI

FAQE 18 LUFTRA, MAFIE: ITALIA JONË NUK ËSHTË KRISTIANE
NGA GIANNI CRIVELLER

SIGAL UNIQA GROUP AUSTRIA
BLI SIGURIMIN

www.sigal.com.al

nga celulari ose kompjuteri

Revista LIFE në Nju Jork

KRIZA SHPIRTËRORE E NËNË TEREZËS SIPAS SOCIOLOGUT GËZIM ALPION

NGA DAVID VAN BIEMA

Arben Çokaj
Frankfurt am Main
11 dhjetor 2023

Ne korrik 2020, Bloomsbury Academic botoi në gjuhën angleze në Indi, Angli, Amerikë dhe Australi monografi në e Gëzim Alpion *Mother Teresa: The Saint and Her Nation* (Nënë Tereza: Shenjtorja dhe Kombi i Saj). Edicioni i dytë i librit doli në 2022 and i treti më 10 Tetor 2023, që përkoi me përvjetorin e lindjes së autorit. Libri është botuar me kop-ertinë standarde, speciale dhe si eBook dhe recensuar në dhjetra revista shkencore dhe gazeta prestigjioze.

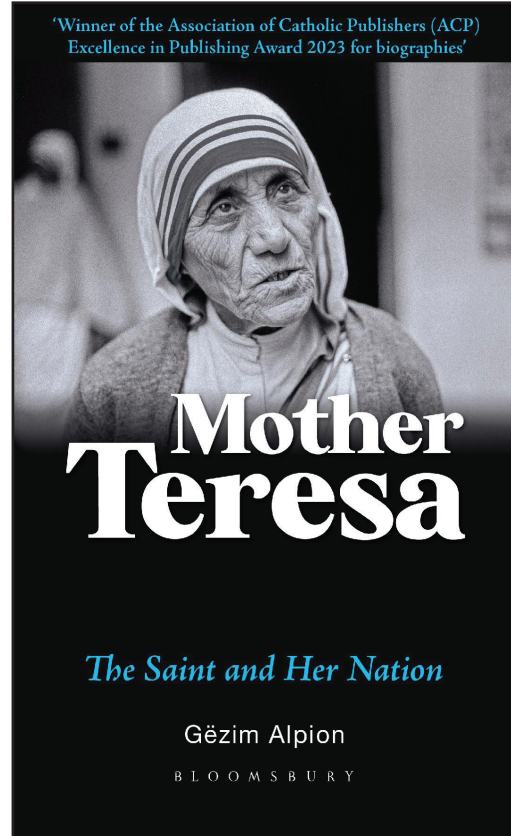
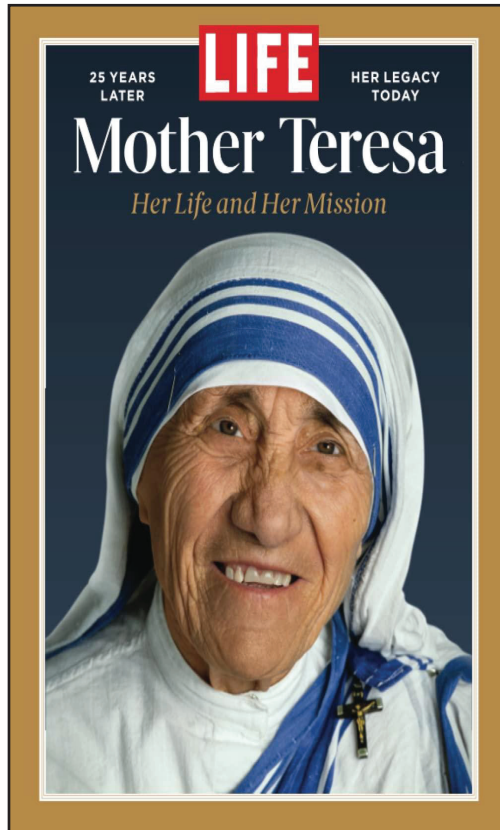
Në qershor të këtij viti, libri u vlerësua në Amerikë me 'Çmimin e Ekselencës në Botime' për vitin 2023 në kategorinë e 'biografi së' nga Shoqata e Botuesve Katolikë (Association of Catholic Publishers - ACP). Për këtë vepër Alpion ka folur në Amerikë në Nju Jork dhe në universitetet e Harvardit dhe Georgetown. Në maj 2024, pas një turneu ligjëratash në Azi, do të jetë i ftuar në Tiranë.

Dr Alpion është diplomuar në Universitetet e Kajros dhe Durham. Aktualisht ai është Pro-fesor i Asociuar i Sociologjisë në Universitetin e Birminghamit në Mbretërinë e Bashkuar.

Që nga viti 2013 Alpion po lobon për ndërtimin e Rrugës së Arbërit, ndërsa në vitin 2014 fi lloi lobimin për shenjtërimin e Nënë Terezës. Në vitin 2019, Kryeministri i Shqipërisë i akordoi Alpion çmimin 'Ambasador i Kombit'. Ndërsa në 2021 ai u nderua nga Presidenti i Shqipërisë me 'Medaljen Nënë Tereza' në shenjë mirënjohje për "kontributin e tij të çmuar akademik në studimin e plotë të jetës dhe veprës së Shën Nënë Terezës, si dhe promovimin e saj si përfaqësuese e vlerave të kombit shqiptar".

Libri i fundit i Alpion tërhoqi menjëherë vëmendjen e studiuesve dhe mediave, përfshirë revistën së mirënjohur katolike THE TABLET në Londër, që e ftoi Alpion para se të botohej libri të shkruante një artikull të posaçëm. Që monografi a dhe shkrimi i Alpion u vlerësuan nga revista duket edhe nga fakti që për kopertinën e datës 8 gusht 2020 u zgjodh portreti i Nënë Terezës i shoqëruara me këto fj alë: 'Mother Teresa's lost childhood - Gëzim Alpion' (Fëmijëria e humbur e Nënë Terezës).

Shkrimi i Alpion në këtë revistë ngalli interesimin e studiuesve, përfshirë edhe të gazetarit amerikan David Van Biema, autori i librit 'Mother Teresa: The Life and Works of a Modern Saint' (Nënë Tereza: Jeta dhe Veprat e Një Shenjtoresh Moderne). Van Biema

ishte kryeredaktori i fesë në revistën TIME nga 1998-2008.

Në mesazhin që Van Biema i dërgoi Alpion, po më 8 gusht 2020, theksoi se ai e kishte lexuar shkrimin e tij në THE TABLET "me shumë interes", dhe se në bazë të tij kishte konkluduar se libri i ri i Alpion "duket si kontributi i parë madhor prej disa kohësh në literaturën e besueshme" rreth jetës së Nënë Terezës. Në të njëjtin mesazh, Van Biema e ftoi Alpion për të zhvilluar një intervistë.

Intervista e parë që Van Biema zhvilloi me Alpion në gusht 2020 u pasua nga 5 intervista të tjera në Zoom, dhjetra telefonata e qindra emaille gjatë një periudhe dy veçare. Gjatë kësaj kohe, Van Biema u njoh me të gjithë librat dhe studimet e Alpion në revista shkencore dhe ndoqi ligjëratat e tij në Zoom me audiencë në Nju Delhi, Londër dhe Melburn. Van Biema gjithashtu komunikoi edhe me disa studiues që kanë shkruar për monografinë e Alpion *Mother Teresa: Saint or Celebrity?* (Nënë Tereza: Shenjtoresh apo e Famshme?), botuar në gjuhën angleze nga Routledge në vitin 2007 dhe italiane nga Salerno Editrice ne 2008, si dhe recensues të librit të botuar nga Bloomsbury.

Van Biema i kushtoi studimeve prej dy dekadash të Alpion për Nënë Terezën dhe veçanërisht librit të tij të fundit, shkrimin e titulluar 'Shenjtoresh për çdo kohë' (A Saint Forever), që revista LIFE në Nju Jorkut e përfshiu në numrin special të gushtit 2022 dedikuar shenjtoresh në përvjetorin e njëzetë e pestë të vdekjes.

Kjo është hera e parë që shkrimi i gazetarit Van Biema për veprën e Alpion botohet i përkthyer në gjuhën shqipe.

LIFE MAGAZINE

SHENJTORE PËR ÇDO KOHË

David Van Biema,
Nju Jork, 19 gusht 2022

Kërkimet e fundit zbulojnë një të vërtetë më të errët për historinë e Nënë Terezës. Por janë pikërisht shqetësimet e saj të hershme që mund të sigurojnë rezonancën e saj në një botë që po përballet me fatkeqësi të ngjashme.

Askush nuk ka vënë në dyshim ndonjëherë se Gonxhe Agnes Bojaxhiu, Nënë Tereza, ishte një grua e jashtëzakonshme. Nje studim i ri skrupuloz, që përqëndrohet në vitet e saj të trazuar të formimit, dëshmon se ajo ishte edhe më e veçantë nga sa mendonim.

Jeta e gruas se re ishte e mbushur me ankth dhe humbje. Kur ajo ishte dy vjeçe, armiqte e popullit të saj pushtuan Shkupin, qytetin e saj të lindjes, çarmatosën popullsinë, vranë qindra njerëz dhe vendosën një regjim armiqësor. Kur ajo ishte nëntë vjeçe, u dërgua për të gjetur një prift që t'i kryente ritet e fundit babait e saj të ri, i cili vdiq nga dhimbje të tmerrshme një ditë më vonë. Në moshën 12 vjeçe, jeta e saj shpesh ishte një rrëke lotësh. Në atë kohë, përveç babait, ajo kishte humbur edhe shtatë njerëz shumë të afërt të familjes. Jeta e saj e hershme u dominua nga varrime njerëzish të dashur

që humbën jetën për shkaqe në dukje palidhje.

Vitet e hershme të Nënë Terezës mund të kenë qenë shumë më të errëta se c'kemi ditur.

Në vitin 2011, Gëzim Alpion, sociolog dhe studiues i Terezës në Universitetin Birminghamit në Britani mori një ftesë të rrallë për të takuar Rosa Çuni-Kuka, vajzën e motrës së bijës uar të Terezës. Siç tregon ai në librin e tij të fundit *Mother Teresa: The Saint and Her Nation* (Nënë Tereza: Shenjtorja dhe Kombi i Saj), Kuka i rrëfeu atij një kapitull të çuditshëm dhe të pazbuluar më parë të rinisë së shenjtoreshes në qytetin ballkanik të Shkupit. Nga viti 1919 deri në vitin 1922, kur ajo ishte nga mosha 9 deri në 12 vjeçe, përveç babait, Tereza humbi edhe dajën e saj të vetëm, bashkëshorten e tij, pesë anëtare të familjes së dajës si dhe nënëdajën, njëri pas tjerit, për shkaqe të ndryshme që përfshinin meningjtitin dhe ajo, që Kuka e përshkruan si "thyerje zemre". E vetmja që mbijetoi nga ajo familja ishte e ëma e Kukës (Filomena), të cilën e bejsoi familja Terezës.

Pas takimeve me Kukën në Melburn

në vitin 2011 dhe 2013, Alpion e shikoi të domosdoshme të vizitonte Shkupin përsëri. I lindur në Shqipëri, ai flet gjuhën e komunitetit të fëmijërisë së Shën Terezës, që ende përbën 21 për qind të popullsisë së qytetit. Për arsye që shpjegohen në libër, Alpion nuk mundi të gjente dokumenta përse familja e Filomenës u shua pothuajse plotësisht. Por ai arriti në një teori të besueshme. Sipas tij, kur Gripi Spanjoll – që shkaktoi vdekjen e 50 milionë njerëzve në mbarë botën – mbërriti në Ballkan, nëse jo të gjithë, disa anëtarë të kësaj familje u bënë viktime të epidemisë.

Alpion thekson se kjo paradë e kobshme erdhi menjëherë pas humbjes më të madhe (të përmendur shpesh) që Tereza kishte përjetuar disa muaj më parë: vdekjen e papritur të babait, Nikollë Bojaxhiu, një biznesmen i shquar, ndoshta nga helmimi. Si pasojë, ai i kaloi momentet e fundit të jetës në agoni të tmerrshme.

Mund të thuhet se Tereza e rritur me siguri nuk do t'i kishte kushtuar vëmendje zbulimeve të Alpion. "Familja ime ishte shumë e lumur", ajo i tha nje biografi. "Kam një vëlla dhe një motër por nuk dua të bisedoj për ta. E rëndësishme është të ndjekësh rrugën e Zotit."

Shumica e kronikanëve kanë ndjekur këshillën e saj në lidhje me këtë, duke e portretizuar atë si një vajzë të devotshme, duke prekur vetëm shkurt vdekjen e Nikollës, përpara se të trajtojnë momentin kur Tereza 18-vjeçare, duke vepruar sipas 'thirrjes' së Zotit, që ajo ndjeu për herë të parë në moshën 12-vjeçare, u nis drejt fatit të saj në Indi. Ky ishte vendi ku ajo filloi aktivitetin për të cilin njihet më shumë – përkujdesjen për më të vobektit dhe njerëzit e injoruar nga shoqëria.

Megjithatë, magjepsja e sociologut britanik me vitet e saj të formimit vazhdoi. Përveç vdekjeve që Tereza përjetoi në vitet e hershme, Alpion filloi të analizonte edhe stresin e vazhdueshëm që me siguri përjetonte çdo qytetar shqiptar në Shkupin në atë kohë, dhe veçanërisht Tereza si fëmija e një drejtuesi të komunitetit si Nikolla. Gjatë kësaj periudhe, qyteti ishte vazhdimisht objekt sulmesh. Kur Tereza banon-

te në Shkup dhe pas largimit të saj, qyteti i lindjes përjetoi dy luftëra ballkanike, dy luftëra botërore, dhe tre pushtime të huaja: nga Franca, Bullgaria dhe Serbia. Milicët dhe ushtria serbe kryen mizori të shumta mbi popullatën shqiptarë para se ta vinin nën kontroll Shkupin dhe Maqedoninë.

Në dekadat në vijim, serbët përdorën represionin kulturor dhe shpërnguljen e detyruar për të realizuar planin e tyre për të zëvendësuar popullsinë shqiptare dhe turke me kolonë sllavë. Justin Elliott, student post doktorature pranë Fondacionin Shoah në Universitetin të Kalifornisë Jugore, që studion formimin e identitetit kombëtar shqiptar, thotë: "Të rriteshe si shqiptar në Shkup në atë kohë duhet të ketë qenë një stres i jashtëzakonshëm."

Po qe se dikush do t'i kujtonte Terezës së rritur realitetin e hidhur që kishte përjetuar në Shkup, ka shumë mundësi që ajo do ta trajtonte këtë temë si një devijim jo të mirëpritur. Fundja, përse duhet zbehur mesazhi i saj për të bërë punën e Zotit me histori të dhimbshme betejash për mbijetesë etnike që ajo i kishte lënë pas? Megjithatë, Alpion beson se 'trauma' që përjetoi Tereza e re ishte farka ku u formua shenjtorja. "Stresi i vazhdueshëm që përjonte, të qëniti dëshmitare e agonisë që i ati i saj kaloi në momentet e fundit dhe efekti që pati te ajo humbja e kaq shumë njerëzve të dashur nga epidemia spanjolle", thekson Alpion, "së bashku, bënë që te Tereza të zgjohej një dëshirë e thellë për të ndihmuar njerëzit për të cilët nuk kishte asnjë shpresë shpëtimi, për t'u ofruar atyre sado pak rehati, edhe pse në orët e fundit të jetës së tyre". Tereza përjetoi 'thirrjen e parë' si misionare, thekson Alpion, kur ishte 12 vjeçe në 1922, menjëherë pas humbjes së nënëdajës, që ishte edhe vdekja e fundit e dhimbshme në familje.

Për Alpion, këto trauma të hershme hodhën themelet e fenomenit më të dhimbshëm që ajo do të përjetonte më vonë: 'natën e errët të shpirtit', nga e cila ajo vuajti për 50 vjet. Kjo gjë u bë e njohur me zbulimin e letrave dhe shkrimeve të Terezës dy vite pas vdekjes së saj në 1997. Si rezultat i krizës shpirtërore, Tereza shpesh

ndihej sikur Jezusi e kishte braktisur plotësisht. Perceptimi i saj i braktisjen hyjnore, sugjeron Alpion, është pjesë e përjetimit të humbjes së babait të saj dhe pyetjes së vështirë pa përgjigje: "Ç'kuptim ka të jetosh kur njerëzit më të dashur zhduken papritur?" Tereza e gjeti 'rrugëzgjdhje' në misionin e saj fetar. Megjithatë, ajo vazhdoi ta përjetonte rregullisht boshllëkun që lanë tek ajo vdekjet e lartpërmenduar nëpërmjet 'natës së errët' që, në rastin e saj, nuk u fashit kurrë.

Në pamje të parë, kjo lloj shkakësi (causality), që propozon Alpion, mund të duket pavend. Që një tronditje e mbajtur kyçur që në fëmijëri mund të rishfaqet për të thyer – dhe/ose fisnikëruar – zemrat tona si të rritur, nuk është më një ide e re: trauma dhe çrregullimi i stresit post-traumatik (PTSD) kaluan shumë kohë më parë nga literature psikiatrike në përdorim të zakonshëm dhe në filma me superheronj. Megjithatë, trauma dhe çrregullime të tilla vazhdojnë të konsiderohen disi të pazakonta kur bëhet fjalë për jetën e shenjtorëve, ku tendeca është për të shikuar Zotin, dhe jo teorinë freudiane apo forca konfliktuese historikë jo personale, si shkak kryesor për çdo rezultat.

Alpion, që e konsideron veten si 'racionalist shpirtëror' (spiritual rationalist), e shikon të nevojshme të theksojë: "Nuk kam asgjë kundër atyre që mendojnë se çfarë ndodhi me Terezën ishte 'ndërrhyrje hyjnore'. Por si studiues i shkencave sociale, është e natyrshme që të jap mendimet e mia në mënyrë që aspekte të tjera të mos injorohen."

Atyre që u pëlqejnë që shenjtorët e tyre të jenë 'jo të ndërlikuar' mund të zgjedhin të mos i kushtojnë vëmendje Alpion. Por Nënë Tereza ka kohë që nuk ka qenë një qenie e 'pa ndërlikuar'. Dhe At James Martin, një jezuit që shkruan shpesh për Terezën, vëren se katolicizmi pranon idenë se mirësia rrjedh nga një bazë. "Le të marrim një shembull nga familja", thotë ai. "Nëse dikush është keqtrajtuar si fëmijë, ai person kur të rritet mund të jetë më i predispozuar t'i kuptoj fëmijët e keqtrajtuar. Zoti i përdorë këto përvoja dhe mund t'i transformojë ato, duke i bërë objekte mirësie për njerëzit e tjerë."

Kjo do të ishte me vlerë të kihet parasysh ndërsa më shumë boshllëqe vazhdojnë të plotësohen në jetën e hershme të Terezës. Alpion do t'i vazhdojë hulumtimet. Dhe Ati Brian Kolodiejchuk, postulatori i Kishës, që grumbulloi një dosje të madhe në mbështetje të shenjterimit të saj, pritet të botojë një biografi.

Zbulimet e reja që do të pasojnë, edhe pse mund të interpretohen nga dikush si 'zbehje' e shenjtërisë së saj, në fund të fundit, me siguri do të nxjerrin më mirë në pah një Terezë edhe më të ndërlikuar, nën efektin e faktorëve historikë – etnikë, politikë dhe epidemologjikë – dhe që për pasojë e influencuan atë në mënyrë të dukshme apo të padukshme. Kjo ka vlerën e saj.

Ndërsa po lexojmë këtë shkrim – bota e madhe vazhdon të rrotullohet duke mbetur në thelb e njëjtë – mijëra refugjatëve të rinj u ka therur në palcë humbja e të dashurve nga pandemia apo janë detyruar të largohen nga vendet e tyre, për të shpëtuar nga tiranët e kohës tonë. Të kapur në kurthin e historisë, secili përpiqet të gjejë kuptim dhe shpresë.

Aktualisht, shumica në këtë grup të veçantë janë të krishterët ortodoksë e jo katolikët romakë. Megjithatë, shumë nga admiruesit e Terezës, kur ajo ishte gjallë, nuk ishin katolikë. Për ta, ajo ishte një shenjtorë me 'S' të vogël. Në këtë kontekst, siç shprehet At Martin, Tereza "mund të jetë shenjtorja e momentit".

*Ashtu si më parë!
Përktheu Arben Çokaj*